

 ONDER DE LOEP

De nieuwe projectoproep
voor Brusselse lokale besturen

 ONDER DE LOEP

de Regentuin van Sint-Job

 ONDER DE LOEP

Interview van Alain Maron,
Brussels minister van
Leefmilieu en Energie

MONITOR VAN DE DUURZAME ONTWIKKELING

Monitor van de Duurzame Ontwikkeling

SEMESTRIEEL Nr 31

ZOMER 2020

REDACTIE:

Clara Van Reeth, Vincent Dewez et
Philippe Mertens

LAY-OUT:

Deloge Groep

VERTALING:

AV Translations, Michaël Schindler

REVISIE:

Philippe Mertens

COORDINATIE:

Philippe Mertens

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Corinne François

INHOUD

ONDER DE LOEP

KLIMAATACTIEPROGRAMMA: NIEUWE PROJECTOPROEP
VOOR BRUSSELSE LOKALE BESTUREN.....03

ONDER DE LOEP

HET BLAUW-, REGEN- EN GROEN NETWERK GEÏNTEGREERD:
DE REGENTUIN VAN SINT-JOB.....06

ONDER DE LOEP

ONVERKOCHT? NIET VERLOREN!08

ONDER DE LOEP

ALAIN MARON, BRUSSELS MINISTER VAN LEEFMILIEU
EN ENERGIE: "LOKALE ACTIE IS VAN ESSENTIEEL
BELANG OM DE GEWESTELIJKE KLIMAATAMBITIES
TE VERWEZENLIJKEN"10

DEZE PUBLICATIE WERD ONTWORPEN
DANKZIJ DE STEUN VAN LEEFMILIEU
BRUSSEL EN BRULOCALIS, VERENIGING
STEDEN EN GEMEENTEN VAN BRUSSEL

Dit tijdschrift kan gedownload worden op
www.brulocalis.brussels

ADRES :

Aarlenstraat 53/4 - 1040 Brussel

KLIMAATACTIEPROGRAMMA: NIEUWE PROJECTOPROEP VOOR BRUSSELSE LOKALE BESTUREN

Na meer dan 10 jaar steun aan programma's voor duurzame ontwikkeling onder de naam Agenda Iris 21, verandert het Gewest zijn ondersteuning aan Brusselse gemeenten en OCMW's voor projecten rond duurzame ontwikkeling. Het is natuurlijk niet de bedoeling om de lokale Agenda's 21 op te geven, maar wel om hun actie uit te breiden met een nieuwe component: het Klimaat.

Na het Charter en The Aalborg Commitments (in 2004) wordt het Klimaat de internationale referentie die de lokale besturen de weg kan wijzen. Ze hebben de plicht het goede voorbeeld te geven.

Dit beleid past in een bredere bewustwording op alle bevoegdheidsniveaus. Europa heeft in oktober 2014 een beleidskader voor klimaat en energie (2030 climate & energy framework) geïmplementeerd met targets en strategische doelstellingen voor de Europese Unie voor de periode 2021-2030.

Deze doelstellingen zijn:

- Ten minste 40% vermindering van de **uitstoot van broeikasgassen** (ten opzichte van het niveau van 1990);
- Minstens 32% aandeel voor **hernieuwbare energie**;
- De **energie-efficiëntie** met minstens 32,5% verbeteren.

Op 2 juni 2016 heeft de Brusselse regering het Gewestelijk Lucht-, Klimaat-Energieplan goedgekeurd. Het stelt 64 maatregelen en 144 acties voor die het Gewest moeten toelaten zijn doelstellingen op het gebied van luchtkwaliteit en energie te halen tegen 2030:

- Een vermindering van het finale energieverbruik met 28% (ten opzichte van 2005);
- Een vermindering van de directe emissies met 40% (2005);
- Het toewerken naar de EU-doelstelling om tegen 2050 koolstofneutraal te zijn;
- Onze indirecte emissies in rekening nemen.

Iedereen zal hiervoor zijn beleid moeten veranderen. Men zal een beleid moeten voeren dat bij deze doelstellingen aansluit. Het Gewest

steunt deze ontwikkeling en ondersteunt de inspanningen van de gemeenten en de OCMW's met deze nieuwe projectoproep.

De oproep bestaat uit twee luiken:

HET KLIMAATACTIEPROGRAMMA (KAP)

Dit programma ondersteunt de gemeenten financieel die een lokale actiestrategie voor het Klimaat, een "Klimaat Actie Programma", willen ontwikkelen.

De gemeenten kunnen daarvoor gedurende maximaal 2 jaar een beleidsplanningsproces opzetten dat uitmondt in een lokaal actieplan met concrete acties op schaal van de gemeente.

Het project kan betrekking hebben op de start van een proces of op de update van een bestaand lokaal klimaatplan of op de aanpassing van een Agenda 21-plan.

Dit luik is enkel toegankelijk voor de Brusselse gemeenten. Het maximale bedrag is vastgelegd op 150.000 euro. De duur van de subsidie is beperkt tot 24 maanden.

THEMATISCHE KLIMAATPROJECTEN

Het tweede luik van de projectoproep is toegankelijk voor alle gemeenten en OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Dit luik ondersteunt de uitvoering van klimaatgerelateerde milieumaatregelen. Er zijn drie thema's.

Good Food

De projecten moeten voldoen aan de doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en moeten prioriteit geven aan:

- **De productie:** de terbeschikkingstelling van gronden en de vestiging van producenten faciliteren, het ontwikkelen en invoeren van een beleid om de aanwezigheid van voedingsgewassen te garanderen, de ontwikkeling van projecten van socio-professionele inschakeling in de groenteteelt.

- **Nieuwe dynamiek voor de lokale economie:** het promoten van voedingszaken die zich houden aan de Good Food-criteria, het garanderen van een Good Food-aanbod bij de sociale kruidenier, het ontwikkelen van een verkoopstructuur die toegankelijk is voor mensen met een laag inkomen, kantines of buurtrestaurants en -keukens, een Good Food-aanbod in alle gemeentelijke kantines aanbieden, enz.

- **Voedselverspilling:** een platform ontwikkelen voor de inzameling van niet-verkochte voedingswaren als onderdeel van het gewestelijk LOCO-netwerk dat Brusselse verenigingen voor voedselhulp ondersteunt.

- **Governance:** zijn gemeente betrekken in een participatieve territoriale dynamiek voor duurzame voeding, het voedselsysteem op het grondgebied van de gemeente analyseren, het oprichten van een orgaan voor het beheer van voedingsmiddelen, enz.

Per project kan maximaal 75.000 euro subsidies worden verkregen. De projecten bestrijken een periode van maximaal 2 jaar.

Hulpbronnen - Zero Afval:

Dit thema wil vooral de transitie naar Zero afval ondersteunen. Zero Afval kan bijdragen aan de directe uitstoot door de aanvoer naar de verbrandingsoven en tegelijk de indirecte uitstoot door de consumptie te beperken.

EEN LOKAAL KLIMAATPLAN IN 12 STAPPEN

Op 19 juni 2020 hebben de Stichting voor Toekomstige Generaties en Brulocalis een atelier Klimaatplan begeleid. Tijdens de workshop hebben vier groepen van gemeentelijke ambtenaren samen rond klimaatplanning gewerkt. We vatten hier kort samen wat uit die werkzaamheden is voortgevloeid.

De theoretische oefening resulteerde in een twaalfstappenplan voor het opzetten en uitwerken van een gemeentelijk klimaatplan. Dit was evenwel nog altijd een oefening! We hebben samen een mogelijk stappenplan gedefinieerd, maar dit plan kan naargelang uw concrete plaatselijke situatie en restricties aangepast worden aan de eigen realiteit. U kent deze veel beter dan wie dan ook.

Stap 1: het politiek engagement

Streefdoel: het project wordt horizontaal politiek gedragen

Spelers: burgemeester/schepenen

Uitkomst: engagement/steun van het college.

Stap 2: aanwerving van een coördinator/ iemand intern aanduiden? Een sectoroverschrijdend multidisciplinair team?

Streefdoel: het project wordt gedragen/aangestuurd/er is een contactpersoon.

Spelers: eigen team (behoefteanalyse is nodig), gemeentepersoneel, diensthoofden, eventueel politici.

Uitkomst: het project wordt horizontaal aangestuurd volgens de eigen administratieve realiteit.

Stap 3: aanstelling van een begeleidend studiebureau.

Streefdoel: begeleiding/expertise.

Spelers: overheidsopdracht, bestek. Selectie. Administratieve procedure. Deze stap neemt veel tijd in beslag.

Uitkomst: verwezenlijking en gunning van de opdracht.

Stap 4: een stuurgroep samenstellen

Streefdoel: identificeren en aanduiden van de nodige mensen voor het project.

Spelers: leden van het gemeentepersoneel

(kan eventueel verruimd worden: met tussenpersoon met het OCMW).

Uitkomst: een ruimere of beperkte groep (zoek naargelang het thema de specificiteit en de expertise op) komt samen op sleutelmomenten in het proces (bv. bij de stap voor de politieke beslissing). Oprichting van de stuurgroep en bekrachtiging door het college (die de stuurgroep de nodige werkingsmiddelen geeft).

Stap 5: stand van zaken/diagnostische analyse

Streefdoel: wat bestaat er al?

Informatieverzameling, documenten, bestaande plannen, lightcarbon, analyse van de plaatselijke luchtkwaliteit (binnen- of buitenlucht). Identificeren van de mensen/actoren die moeten ingezet worden voor de stand van zaken en diagnostische analyse van de experten/administratie (prospectie en verzamelen). Definieren van het intern en extern participatieproces voor de duur van het project (wanneer? Hoe? Met wie? Enz.). Integratie van de lokale Agenda 21 (wat is er al gedaan geweest?). Communicatieplan.

Spelers: gemeentepersoneel en ontwerp bureau, Gewest. Spelers/ burgers.

Uitkomst: becijferd overzicht (exelbestand, ...), eerste diagnose (wat werkt/wat werkt niet), overzicht van het verbruik T O bv. energie, afval, voeding + kwetsbaarheid van de gemeente (veerkracht), indien mogelijk omgerekend in CO₂-equivalent.

Stap 6: identificeren van de zwaktes en de kansen

Streefdoel: van de stand van zaken naar de diagnostische analyse.

Spelers: gemeentepersoneel, politici, eventueel burgers.

Uitkomst: SWOT-analyse of andere technieken.

Stap 7: einde van de diagnose/definieren van prioriteiten, van een strategie, prioritering doelstellingen

Streefdoel: oplijsten van thema's, van progressiemarges waarrond gewerkt kan worden in het actieplan. Afstemmen met

het algemeen gemeentelijk beleidsplan.

Spelers: lokale mandatarissen, gemeentelijk directiecomité.

Uitkomst: redactie van de strategische hoofdlijnen waarrond acties in het klimaatplan kunnen uitgetekend worden.

Stap 8: politieke beslissing

Streefdoel: politieke goedkeuring

Spelers: college

Uitkomst: goedkeuring van de hoofdlijnen en de strategische doelstellingen voor de verdere uitwerking van het klimaatplan.

Stap 9: participatief proces met de in te zetten actoren en de sectoren voor de uitwerking van een actieplan

Streefdoel: participatie-de verzoeken van de lokale spelers kennen.

Spelers: inwoners, verenigingen, handelszaken, gemeentediensten.

Uitkomst: participatieplan totdat het politiek goedgekeurde klimaatplan wordt gecommuniceerd (eventueel tot daarna) (sommige projecten in co-beheer/acties van het plan).

Stap 10: uitwerken en bepalen van de acties

Streefdoel: komen tot een lokaal klimaatplan (een actieplan) waarbij lokale spelers betrokken zijn en de eerste acties gepland zijn.

Spelers: administratie, experten, lokale spelers, burgers, enz.

Uitkomst: ontwerp van klimaatplan voor politieke goedkeuring.

Stap 11: politieke beslissing

Streefdoel: politieke goedkeuring

Spelers: college

Uitkomst: goedkeuring van het klimaatplan.

Stap 12: officiële communicatie over het klimaatplan

Streefdoel: pers en media: ruchtbaarheid geven aan het KP.

Spelers: publieksevenementen/-campagnes.

Uitkomst: communicatieplan voor de lancering van het KP.

We geven u een paar ideeën voor projecten:

Zero Afval-uitdagingen voorstellen voor de inwoners van de gemeente, zijn gemeenschap engageren voor een territoriale Zero Afval-dynamiek, de transitie van handelszaken naar Zero Afval ondersteunen, de ontwikkeling van diensten en infrastructures rond Zero Afval die toegankelijk zijn voor de inwoners van de gemeente, gemeentelijke kringloopwinkels oprichten, een netwerk van giveboxes, bookboxes en uitleenwinkels, toegankelijk voor alle burgers, plaatsing van drinkfontein in de openbare ruimte, plaatsing van sorteerafvalbakken in de gemeentelijke parken en sensibilisering van de gebruikers hieromtrent, zorgen dat de gemeente en de para-gemeentelijke organisaties op een lijn zitten wat afvalsortering betreft, het opstarten van projecten voor ecologisch ontwerp van producten met afval van de gemeente, Zero afval-aanpak van evenementen en aanbestedingen georganiseerd door de gemeente en/of gebonden aan toestemming van de gemeente, enz.

De projecten bestrijken een periode van maximaal 3 jaar. Het maximale bedrag van de subsidie is vastgelegd op 75.000 euro. Projecten voor kringloopwinkels kunnen een bedrag van maximum 150.000 euro krijgen.

Stad-Natuur: Biodiversiteit, Ecologisch Netwerk en Waterbeheer

De volgende doelstellingen zijn voor dit thema prioritair:

- De versterking van de koelte-eilanden door vergroening van straten en pleinen: door de oppervlakte (al dan niet openbare weg) weer doorlatend te maken en de verharde ruimten te beplanten enz.
- De versterking van het groene netwerk en/ of het blauwe netwerk en van de bijhorende biodiversiteit: door de elementen van het groene netwerk en/of de elementen van het blauwe netwerk met elkaar te verbinden, door het aanbod van openbare groene ruimten te versterken door lichte aanlegwerken die de biodiversiteit van gronden kunnen versterken (ruigten, privégronden, ...), door de bescherming van de natuurlijke habitats te versterken, door groene heraanleg van waterlopen en het weer aan de oppervlakte brengen van (delen van) overwelfde waterlopen, door aanleg van de berm en de openbare ruimte langs de waterlopen, door helder water of regenwater uit het gescheiden netwerk weer op te nemen in het hydrografisch netwerk, door ecologisch

beheer toe te passen op de groene ruimten, enz.

- De versterking van het regennetwerk, door bijvoorbeeld praktijken en voorzieningen voor waterbeheer die het water tot zijn recht laten komen als hulpbron, in te voeren.

Het maximale bedrag van de subsidie is vastgelegd op 40.000 euro voor een studieproject voorafgaand aan een nieuwe aanleg in de openbare ruimte, of voor kleinere projecten van aanleg of beheer gewijd aan beschermde soorten en natuurlijke ruimten. Deze studies bestrijken een periode van maximaal twee jaar.

De subsidie kan 150.000 euro bedragen voor een bouw- of herinrichtingsproject in de openbare ruimte. Deze projecten moeten binnen een periode van 3 jaar uitgevoerd worden.

DE MODALITEITEN VAN DE OPROEP

Het totale bedrag van de subsidie is 2,4 miljoen euro.

Elke overheid kan meerdere thematische projecten indienen. Projecten uitgevoerd door meerdere plaatselijke overheden worden aangemoedigd: tussen naburige gemeenten, tussen verschillende naburige OCMW's, tussen een gemeente en haar OCMW enz.

De kandidatuurdoossiers voor de twee luiken moeten uiterlijk **op vrijdag 28 augustus 2020 om middernacht** ingediend worden.

De jury selecteert de projecten in september (luik 1 en 2). De start van de projecten is voorzien voor januari 2021.

ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING VAN BRULOCALIS

De gemeenten en OCMW's kunnen tijdens de projectoproep rekenen op een methodologische begeleiding van Leefmilieu Brussel en Brulocalis. De dienst Duurzame Stad staat tot uw dienst. We geven advies, doen de follow-up en helpen bij de redactie van de kandidatuurdoossiers. Twee vormingen voor de lokale besturen werden op 19 juni en 9 juli georganiseerd. De documenten, de presentaties en de tools (zie kader) die gezamenlijk tijdens deze ateliers zijn gemaakt staan ter beschikking op het Whaller ODD_PouvoirsLocaux-uitwisselingsplatform.

Ook in 2020 kan u bij Brulocalis en Leefmilieu Brussel terecht en kan u zich door hen laten bijstaan voor de uitwerking van uw

lokaal klimaatplan. Brulocalis en Leefmilieu Brussel organiseren thematische ateliers en veldbezoeken (zodra de gezondheidssituatie het toelaat) en zorgen elke dag voor telefonische ondersteuning of ondersteuning via mail.

> Meer info

Alles over het indieningsdossier, de financiële voorwaarden en de modaliteiten van de twee luiken van de oproep is te vinden op de site van Leefmilieu Brussel: <https://leefmilieu.brussels>

Zie ook <https://www.brulocalis.brussels/nl/home.html> > subsidies > Klimaat Actie Programma (KAP): projectoproep 2020

Contactpersoon: Philippe Mertens, dienst Duurzame Stad, 02 238 51 62, philippe.mertens@brulocalis.brussels

Het Whaller uitwisselingsplatform

Contact: Pascale Alaime, Leefmilieu Brussel, 02 775 77 50, municipalities@environnement.brussels

> De wethouder en de afdeling Milieu van Ukkel

HET BLAUW-, REGEN- EN GROEN NETWERK GEÏNTEGREERD: DE REGENTUIN VAN SINT-JOB

Ukkel telt 3 stroomgebieden waarin 3 beken stromen die aan de basis liggen van het heuvelachtige landschap van de gemeente: de Ukkelbeek, de Geleytsbeek en de Verrewinkelbeek (of Linkebeek). In een niet zo ver verleden lagen er langs deze beken talrijke vijvers, vochtige gebieden en molens. Sommige daarvan zijn vandaag nog steeds zichtbaar.

De valleien en hun hellingen speelden een belangrijke rol in de toenemende verstedelijking in de 20^e eeuw en hebben een belangrijke mineralisatie en verharding meegemaakt. Beetje bij beetje werden de beken overweld en vermengd met het afvalwater uit de riolering. Het water is geleidelijk aan verdwenen uit het Ukkelse landschap, maar de bronnen van de beken zijn niet uitgeput. Bij hevige regenval neemt het water opnieuw de bovenhand en stroomt het rijkelijk in de hoofdbedding, een natuurlijk overstromingsgebied, wat overstromingen in de valleien met zich meebrengt. De Sint-Jobvallei, waar de Geleytsbeek stroomt, kent de voorbije jaren grote terugkerende overstromingen, met belangrijke sociale en economische gevolgen en een impact op het milieu. Men moest dringend iets doen!

De gemeente wil al lang het water zijn plaats in het stedelijk milieu teruggeven. Het water moet opgewaardeerd worden in plaats van het als een probleem te beschouwen dat verstopt moet worden. De gemeente wil de ontwikkeling van de biodiversiteit ondersteunen en strijden tegen de overstromingen via inrichtingen die de leefomgeving van de buurtbewoners verbeteren.

Gaandeweg hebben verschillende technische diensten zich in een transversale coördinatie gegroepeerd. Het waterthema kreeg aldus een plaats in de heraanlegprojecten van de openbare ruimte.

Het doel: de gemeente Ukkel wil het blauw netwerk dat de 3 stroomgebieden structureerde, heruitvinden door het aan te passen aan het huidige stedelijk milieu en zijn beperkingen en mogelijkheden, door de vochtige gebieden in de valleien met elkaar te verbinden en door de loop van de beken te herstellen. Hierdoor draagt de gemeente ook bij aan de versterking van het groen netwerk, door ecologische corridors aan te leggen die de fauna en flora bevorderen.

Tegelijkertijd neemt de gemeente maatregelen tegen het lozen van afvalwater in de omgeving, vaak een gevolg van technische gebreken. De gemeente heeft een Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening betreffende het waterbeheer aangenomen. De verordening is gebaseerd op het principe van de solidaire stroomgebieden en wil het regenwater duurzaam beheren en het tijdelijk op het perceel

opslaan. Dit voorkomt overstromingen bij aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen. Zo draagt iedereen zijn steentje bij in de strijd tegen overstromingen.

Een eerste grootschalig project maakt de doelstelling van de gemeente tastbaar: de regentuin van Sint-Job.

De regentuin ligt op de weg van Sint-Job naar Ukkel tussen de kruising van Papenkasteelstraat en stroomafwaarts van de Vlake van Bourdon. Het heeft een oppervlakte van 6.500 m² aan de rand van de Natura 2000-gebieden Kinsendael en Papenkasteel, de Groene wandeling en de Geleytsbeek stroomafwaarts. De gemeente Ukkel heeft deze vroegere parking en dit verlaten gebied ingericht als een wandeling met bomen, doorkruist door een beekje met aquatische moerasplanten. De gracht fungeert als een ecologische corridor langs de rijbaan waarvan het gescheiden wordt door een begroeide heuvel van lokale soorten. Centraal ligt een knuppelpad, bevorderlijk voor de zachte mobiliteit. Het pad herwaardeert de ontwikkeling van het groen en blauw netwerk. Dat is gunstig voor de biodiversiteit. Er zijn ook educatieve waterspeltjes voorzien. Dit Brussels proefproject, dat deels gesubsidieerd werd door Leefmilieu Brussel, is onderwerp geweest van een lange studie door een bureau gespecialiseerd in hydrologie. Ook de burgers hebben op verschillende momenten aan de uitwerking geparticipeerd. Het project wil overstromingen tegengaan door het regen- en oppervlaktewater te beheren. Het wil het

> Voor / na

water valoriseren en warmte- en droogte-eilanden tegengaan. Het afvloeiende regenwater en het regenwater van op de daken worden naar de gracht afgevoerd. Daar wordt het water met behulp van kleine muurtjes (stuwen) vastgehouden zodat het de tijd krijgt in de grond te sijpelen. Onderaan de muurtjes bevinden zich sproeiers. Deze zorgen voor de afvloeiing van het water met een beperkt debiet naar de volgende stuw, enzovoort. Een rooster voorkomt verstopping en vergemakkelijkt het onderhoud.

Een laatste, groter bassin, gelegen stroomafwaarts, fungeert als laatste dam. Die is uitgerust met een systeem dat het waterniveau regelt en bijvoorbeeld mogelijk maakt om het legen ervan, door opeenvolgende verwijdering van planken, te controleren. Overtollig water dat tijdens een zware regenval niet in de gracht infiltreert, belandt in de stroomafwaarts begraven pijp om een paar meter verder aan de Vlakte van Bourdon beter tevoorschijn te komen. Op het noordelijk trottoir van de rijbaan van het project wordt een klein plein stroomafwaarts als infiltratiezone ingericht. Hierdoor kan het regenwater van de daken van de huizen aan de noordkant van de rijbaan beheerd worden. Het plein zit in zijn afrondingsfase. Het wordt versierd met banken en een knuppelpad zoals die in de Regentuin en Kinsendael. Na de werkzaamheden

zal de gemeentelijke groendienst het onderhoud doen en de inrichting verder opvolgen op basis van een onderhoudsboekje dat het ontwerp bureau heeft gemaakt. De groendienst zal daarbij rekening houden met de beginselen van duurzaam en gedifferentieerd beheer.

Al deze waterbeheersystemen zijn ontworpen op basis van de verhouding van 33l/m² van waterdichte oppervlakken. Die verhouding is aanbevolen door Leefmilieu Brussel en is opgenomen in de Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening betreffende het waterbeheer. Die verhouding wordt zo op vrijwillige basis toegepast op de eigen gemeentelijke reglementering. Doel daarvan is de voorbeeldfunctie.

Het project was niet makkelijk te realiseren. Percelen moesten verworven worden, openbare percelen die tot dan privé werden gebruikt, moesten opnieuw toegeëigd worden, er moest met de bewoners gesproken worden, hun toegang moest worden geregeld, de coördinatie met de nutsbedrijven moest worden geregeld, onverwachte ondergrondse structuren en leidingen of andere kabels werden gevonden, verschillende onderaannemers moesten gecoördineerd worden... maar het resultaat voldoet aan de verwachtingen! Een mooi voorbeeld van stedelijke ontwikkeling met integratie van het blauw, regen- en groen netwerk!

ONVERKOCHT? NIET VERLOREN!

Sinds december 2017 recupereert Schaarbeek voedingswaren die niet verkocht zijn geraakt bij vier supermarkten en op de vroegmarkt in Brussel (in samenwerking met DREAM - Distribution et Récupération d'Excédents Alimentaires à Mabru), om ze vervolgens uit te delen aan lokale verenigingen. Een verdienstelijk systeem om kansarmen te helpen en tegelijk voedselverspilling tegen te gaan.

Het voedselsysteem heeft een bijzonder grote impact op ons leefmilieu. Het telt namelijk voor 28% van de totale uitstoot van broeikasgassen mee, wat veel meer is dan andere activiteitensectoren. Het is dan ook van fundamenteel belang om voedselverspilling te vermijden in iedere fase van het systeem (productie, verwerking, verkoop en verbruik). De overheid is zich bewust van deze uitdaging en heeft door de jaren heen de regelgeving voor voedselschenken in positieve zin gewijzigd.

Zo kunnen winkels die hun onverkochte voedingsmiddelen gratis weggeven de btw op deze schenkingen terugvorderen, net zoals dat het geval is bij onverkochte producten die worden weggegooid. Concreet vorderen de winkels de btw terug die ze bij aankoop hebben betaald, of ze de producten nu weggeven of weggoien.

Sinds 2015 kunnen gemeenten in milieuvergunningen ook specifieke voorwaarden voor grote supermarkten opnemen als incentive om hun verkochte voedingswaren weg te schenken. In 2017 kon naar schatting 40% van de onverkochte producten worden weggeschonken, maar ondanks de gunstige context werd slechts 13% ook effectief weggeven of op een andere manier verbruikt.

DE GEMEENTE HERVERDEELT ONVERKOCHE VOEDING VAN SUPERMARKTEN: EEN PRIMEUR!

De projectoproep van Leefmilieu Brussel voor de uitvoering van duurzame milieuprojecten omvat sinds een paar jaar het onderdeel Good Food.

Voor Schaarbeek was dit een mooie gelegenheid om de haalbaarheid van een project voor de inzameling van onverkochte voedingsmiddelen in de gemeente te onderzoeken. Er werd contact gelegd met de geranten van de winkels in Schaarbeek en daaruit kwam naar voren dat er maar weinig onverkochte producten worden geschonken omdat men niet op de hoogte is van de (recente) aanpassing van de wetgeving.

Door contact op te nemen met de lokale voedselhulporganisaties, kwam de gemeente te weten dat deze organisaties met heel wat grote logistieke beperkingen worden geconfronteerd. Deze vaststelling sloot perfect aan op de Good Food-strategie, die als doel heeft om de initiatieven rond het recupereren van voedseloverschotten te ondersteunen door de logistiek mee te financieren, die nodig is voor de inzameling van de producten.

© Schaarbeek 1030 Schaarbeek

DOELSTELLING: VOEDSELVERSPILLING BEPERKEN

Het project had voornamelijk als doel om voedselverspilling terug te dringen, onverkochte voedingsmiddelen te valoriseren, de logistiek van de voedselhulporganisaties in Schaarbeek te ondersteunen en tegelijk de voedselscheningen aan kansarmen te diversifiëren en te verbeteren.

OPZET VAN HET PROJECT

Er werd contact gelegd met de geranten van voedingswinkels met meestal veel onverkochte producten en voor iedere onderneming werd een inzamelingsmethode uitgewerkt. De verdeling van de producten onder de verenigingen kwam geleidelijk op gang, op wekelijkse basis en in functie van hun activiteiten en doelgroepen.

Vijf dagen per week werden met een bestelwagen en volgens een specifieke werkwijze en planning onverkochte voedingswaren ingezameld en uitgedeeld door de logistieke expert van het project. Gezien het grote succes werden extra financiële middelen verkregen om een extra persoon voor de inzameling en verdeling aan te werven.

Aangezien sommige begunstigden geen eenvoudige recepten kennen voor voedingsmiddelen waarvan de houdbaarheid bijna verstreken is, en de keuken de plaats bij uitstek is voor het delen en uitwisselen tussen culturen en generaties, werden samen met de verenigingen ook kookworkshops georganiseerd.

BEMOEDIGENDE RESULTATEN: 2.000 MENSEN KRIJGEN VOEDSELHULP

In het begin was het aantal ingezamelde producten nog vrij beperkt, maar inmiddels wordt iedere maand bijna vier ton opgehaald, goed voor een jaarlijkse handelswaarde van meer dan 200.000 euro. De ingezamelde voedingsmiddelen worden uitgedeeld aan veertien Schaarbeekse verenigingen die actief zijn op het gebied van voedselhulp: sociale kruideniers, sociale horeca, voedselpakketten, enz.

En de kwaliteit ontbreekt daarom niet: 97% van de ingezamelde voedingswaren zijn verse producten, waarvan 40% groenten, 23% fruit en 20% melkproducten. Deze voedselscheningen hebben niet alleen een impact op het budget van de begunstigden maar ook op hun gezondheid. Hun dagelijkse eetpatroon ging erop vooruit. Ze eten nu meer verse producten in plaats van bewerkte en kant-en-klare producten, waardoor ze meer vezels en vitamines en minder zout, vetten, bewaarmiddelen, kleur- en smaakstoffen binnenkrijgen.

Door de communicatie over het verloop van het project via de gemeentelijke kanalen heeft het project

© Schaarbeek 1030 Schaarbeek

op een brede doelgroep een impact, niet alleen op het gebied van voedselveiligheid maar ook meer in het algemeen wat het belang van de beperking van voedselverspilling betreft.

De resultaten zijn zo bemoedigend en divers dat al gauw werd beslist om een andere gewestelijke subsidie met voornamelijk sociaal-economische doeleinden aan te vragen, die intussen werd verkregen.

EN IN DE TOEKOMST?

Het belang van dergelijke projecten neemt alsmear toe met de crisissen die we meemaken. In een context van sociale, economische en milieucrisissen wordt het alsmear absurder om voedsel te verspillen – en dan vooral om voedseloverschotten en onverkochte voedingsmiddelen zomaar weg te gooien – en wordt de vraag naar (kwaliteitsvolle) onverkochte voedingsmiddelen alsmear groter.

> Meer info

<https://www.1030.be/nl/onverkocht-niet-verloren>

ALAIN MARON, BRUSSELS MINISTER VAN LEEFMILIEU EN ENERGIE: “LOKALE ACTIE IS VAN ESSENTIEEL BELANG OM DE GEWESTELIJKE KLIMAATAMBITIES TE VERWEZENLIJKEN”

Onlangs lanceerde het Gewest de projectoproep ‘Klimaatactie’ voor de negentien Brusselse gemeenten en OCMW’s. Deze programma’s zijn de opvolgers van de Agenda’s 21 en hebben als doel de acties rond duurzame ontwikkeling die de gemeenten tot nu toe hebben ondernomen uit te breiden en in een stroomversnelling te brengen. Dat doen ze door er een nieuw centraal aspect aan te geven: het klimaat en de strijd tegen de klimaatopwarming.

Brussels minister van Leefmilieu en Energie Alain Maron licht ons zijn visie en doelstellingen toe.

Laten we beginnen bij uw gewestelijk milieubeleid. Kunt u ons zeggen welke maatregelen er binnenkort ingevoerd worden en wat de huidige regeringsprioriteiten zijn?

Zoals u waarschijnlijk wel weet, heeft het Gewest grote ambities met betrekking tot de ecologische en solidaire transitie van onze maatschappij. Het vormt de ruggengraat van ons meerderheidsakkoord. Daarom hebben we beslist om af te stappen van het oude systeem waarbij iedere minister zijn eigen beleid voert. In de plaats daarvan willen we een gezamenlijk beleid uitstippelen. In het meerderheidsakkoord noemen we dit ‘het nieuwe klimaatbeleid’: vanaf nu wordt iedere beslissing geanalyseerd op basis van de impact op het klimaat.

We stappen over van een boekhoudkundige kijk op het openbaar bestuur met evaluaties uitsluitend in functie van de budgettaire impact naar een dynamische kijk op de toekomst die gewenst en wenselijk is voor ons en de toekomstige generaties.

Dit wil zeggen dat we het gezicht van Brussel compleet gaan veranderen in dertig jaar tijd, de tijdspanne van één generatie. De gewoonten van mensen op het gebied van consumptie, mobiliteit, energieverbruik en voeding zullen grondig evolueren. We gaan ook onze manier van produceren aanpassen door meer in te zetten op lokale en duurzame productie, zodat we niet-delokaliseerbare werkgelegenheid kunnen creëren. Daar zijn we nu al mee bezig en zoals we allemaal konden zien, heeft de recente gezondheidscrisis de Brusselaars nog vastberadener gemaakt om deze verandering snel door te voeren, zodat we niet langer geconfronteerd hoeven te worden met de beperkingen en de absurditeit van het huidige systeem.

Om deze ecologische en solidaire transitie te omkaderen, ga ik voor het einde van het jaar de klimaatordonnantie laten goedkeuren, waarin het beleid en de methode vastgelegd zijn om deze transitie tot stand te brengen.

De komende maanden gaan we ook een grote alliantie werkgelegenheid-leefmilieu-vernieuwing opzetten om de vraag naar de renovatie van gebouwen te stimuleren via begeleidings- en informatiemaatregelen, de aanscherping van de normen, de voorbeeldfunctie van de overheid, enz. Dat is van fundamenteel belang als je weet dat gebouwen 61% van de directe uitstoot van broeikasgassen vertegenwoordigen in Brussel.

De vervoersmiddelen vormen uiteraard de tweede grootste bron van CO₂-uitstoot. Daarom moeten we een modale shift teweegbrengen, waarbij het gebruik van de wagen verschuift naar het gebruik van het openbaar vervoer, gedeelde voertuigen, de fiets ... Mijn collega belast met Mobiliteit, Elke Van den Brandt, houdt zich hiermee bezig. En ook

met de 'motorshift' om wagens minder vervuילend te maken. Mijn kabinet en de administratie zullen de inspanningen rond de lage-emissiezones dan ook voortzetten. Verder hebben we het strategisch plan voor de plaatsing van oplaadpunten voor elektrische voertuigen goedgekeurd. Tegen 2035 willen we 11.000 laadpalen hebben op de openbare weg of op privéterrein. Over de plaatsing van deze oplaadpunten wordt uiteraard beslist in samenwerking met de gemeenten, zodat ze gelijkmatig verdeeld worden over het Brusselse grondgebied.

We lanceren ook projectoproepen rond stadslandbouw en meer in het algemeen gaan we de Good Food-strategie uitbreiden door een gids uit te brengen, het concept van de buurtkeukens verder te ontwikkelen en natuurlijk door de strategie aan het eind van het jaar te evalueren.

Tot slot zijn we bezig met de goedkeuring van een overeenkomst tussen Leefmilieu Brussel en de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij voor de bescherming van de biodiversiteit en de aanleg van moestuinen in de open ruimten rond de sociale woningen. Om een ecologische transitie teweeg te brengen, is het absoluut noodzakelijk dat er met iedereen rekening gehouden wordt. Ook is het in dit geval een middel om te sensibiliseren en tools aan te reiken, zodat iedereen kan participeren.

Het zijn maar enkele voorbeelden van de vele maatregelen die de komende maanden genomen worden. Mijn kabinet zit niet stil gezien het niveau van de ambities dat we in het regeerakkoord wisten te bereiken.

Het Gewest heeft dus onlangs een nieuwe projectoproep gelanceerd voor de negentien gemeenten en OCMW's. Hoe worden de zogenaamde klimaatactieprogramma's afgestemd op uw beleid en uw doelstellingen op gewestniveau?

De bedoeling van de projectoproep 'Klimaatactie' is om de lokale besturen te ondersteunen in hun acties voor het klimaat en de biodiversiteit. Het is zeer belangrijk om ook op lokaal niveau te werken, want daar staan we het dichtst bij het dagelijkse leven van de burgers. Alles wat de verandering van hun gewoonten op het vlak van mobiliteit, voeding, consumptie en energie gemakkelijker kan maken, moet aan hen kunnen worden voorgesteld. De projectoproep moedigt de gemeenten en OCMW's dan ook aan om de verschillende gewestplannen (Natuurplan, Energie- en klimaatplan, afvalplannen, GPCE, ...) om te zetten in lokale acties.

Deze nieuwe projectoproep vervangt de Agenda's 21 van de gemeenten (die in 2008 werden gelanceerd) en bepaalt twee duidelijke prioriteiten: biodiversiteit en klimaat. Wat zijn

vanaf nu de doelstellingen van het Gewest? Wat maakt deze projectoproep nieuw en vernieuwend?

De nieuwe projectoproep is gebaseerd op het werk dat met de Agenda's 21 werd gerealiseerd. We herbeginnen dus uiteraard niet van nul af aan, maar gaan de acties verruimen naar biodiversiteit en klimaat. Zoals ik al zei, is lokale actie van essentieel belang om de gewestelijke klimaatambities te verwezenlijken. De bedoeling van deze projectoproep is dan ook de ondersteuning van lokale acties om onze klimaatambities samen waar te maken.

Qua nieuwigheden wil de projectoproep 'Klimaatactie' grootschaligere acties financieren. We beschikken over grotere budgetten, bijvoorbeeld voor de aanleg van groene ruimten en de oprichting van kringloopwinkels. We gaan dus een trapje hoger.

Hoe ziet u de samenwerking van het Gewest met de gemeenten, niet alleen in het kader van het klimaatbeleid maar ook voor andere thema's?

Een belangrijk beginsel is het wederkerigheidsbeginsel. Dit beginsel is geïnspireerd op het ontwerp van Klimaatwet en houdt in dat alle overheden zodanig handelen dat ze elkaars acties versterken. Dit is essentieel om de samenhang van de publieke actie te garanderen maar ook om een gezamenlijke visie en koers te volgen.

De bedoeling van de projectoproep is net om meer samenhang te creëren tussen de gewestelijke en lokale acties, zodat iedereen erbij wint. Op het vlak van klimaat bijvoorbeeld gaat het Gewest instrumenten en middelen ter beschikking van de gemeenten stellen om op lokaal niveau klimaatacties uit te werken. Zo gaat Leefmilieu Brussel de gemeenten helpen bij het bepalen van hun klimaatprofiel en hen begeleiden bij het opstellen van hun Klimaatactieprogramma. Brulocalis wordt ook ingeschakeld voor methodologische begeleiding.

Het klimaatbeleid sluit aan op de internationale engagementen die moeten worden gerespecteerd. Heeft het Gewest zich zelf als doel gesteld om zijn CO₂-uitstoot tegen 2030 met minstens 40% te verlagen in vergelijking met 2005? Deze doelstelling kan enkel worden gehaald door de combinatie van maatregelen op gewestelijk en lokaal niveau. Hoe gaat men ervoor zorgen dat iedere lokale entiteit op haar niveau bijdraagt en haar deel van het 'contract' nakomt?

Ik ben ervan overtuigd dat de klimaatuitdaging de grootste uitdaging is die de mens ooit is moeten

aangaan. We kunnen die niet alleen tot een goed einde brengen. We hebben iedereen nodig: politici, burgers, bedrijven, openbare besturen en dus ook de gemeenten.

Met de methodologische ondersteuning en de begeleiding van Leefmilieu Brussel zal iedere gemeente op een ambitieuze manier vooruitgang kunnen boeken. De goedkeuring van een Klimaatactieprogramma is van cruciaal belang om onze ambities waar te kunnen maken. Het zal namelijk mogelijk zijn om de impact van onze acties te meten en zo een concreet beeld te hebben van de voordelen van deze acties voor het klimaat en het milieu.

De projectoproep bestaat uit twee delen. Het tweede deel financiert concrete acties en deze moeten in lijn liggen met het Klimaatactieprogramma (KAP) en bijdragen tot de klimaatambities. Op die manier komen we in een positieve spiraal terecht, waarbij de klimaatambities geruggensteund worden door financiële en methodologische middelen.

Voor de Klimaatactieprogramma's is er in 2020 een budget van 1 miljoen euro uitgetrokken, met een maximumbedrag van 150.000 euro per gemeente. In een eerste fase kunnen er dus zes à zeven projecten gefinancierd worden. Is het de bedoeling dat elk van de negentien gemeenten op termijn deel kan nemen aan deze projectoproep? Zal er ieder jaar een deel van het gewestelijk budget naar deze projectoproep gaan?

De bedoeling is om alle gemeenten te betrekken bij de uitvoering van een Klimaatactieprogramma. Maar zoals ik al zei, beginnen we niet van nul af aan. Vele gemeenten hebben al een Agenda 21 of een klimaatplan uitgewerkt. We wilden een flexibele projectoproep die het afhankelijk van de situatie mogelijk maakt om een reeds opgestart proces voort te zetten of te versterken, of om een totaal andere aanpak op te bouwen.

Omdat dit lange processen zijn, willen we de gemeenten natuurlijk de hele legislatuur lang blijven ondersteunen.

Tien jaar lang hebben de Agenda's 21 het mogelijk gemaakt om een eerste verandering in de praktijken binnen de gemeenten teweeg te brengen door een heleboel projecten te ontwikkelen. Welke aspecten van de Agenda's 21 gaat u behouden nu het nieuwe klimaatconcept geïntroduceerd wordt? Wat moet er bewaard of zelfs uitgebreid worden?

Er zijn heel wat goede elementen die we moeten behouden van de Agenda's 21. Eerst en vooral hebben ze geleid tot een werkmethode en een duurzaamheidsreflex waarop moet worden

voortgebouwd. Dit houdt in dat de gemeenten op cultureel vlak anders omgaan met de kwesties waarmee ze geconfronteerd worden. Qua expertise hebben de gemeenten ook Agenda 21-teams die belangrijk werk verrichten en die moeten doorgaan maar dan afgestemd op de nieuwe prioriteiten.

Wat de samenhang tussen de verschillende overheidsinstanties betreft, is de band tussen gemeenten en OCMW's van belang. Dankzij de Agenda's 21 ontstond er een samenwerkingsdynamiek, en die willen we behouden en versterken. We moedigen de gemeenten trouwens aan om acties voor te stellen waarbij zoveel mogelijk actoren binnen de gemeente worden betrokken. Hoe meer partijen deelnemen, hoe groter het draagvlak zal zijn. En precies daarom moeten we ook de burgerparticipatie versterken.

Tot slot is het belangrijk om meer gezamenlijke projecten tussen meerdere gemeenten te organiseren en acties te ondernemen die op grotere schaal voor een kentering zorgen.

Wat zijn uw doelstellingen op het gebied van – gewestelijk en gemeentelijk – klimaatbeleid voor de komende vier jaar? Wat zijn voor u de slaagcriteria en welke resultaten verwacht u?

Op 23 oktober 2019 keurde de regering de Brusselse bijdrage aan het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) goed. Het plan legt de gewestelijke ambities op klimaatvlak vast. Zoals u al zei, willen we tegen 2030 de uitstoot van broeikasgassen met minstens 40% verminderen in vergelijking met 2005. Daarnaast streven we naar koolstofneutraliteit tegen 2050. Maar bovenal wordt in deze berekening rekening gehouden met de indirecte uitstoot, m.a.w. de uitstoot van broeikasgassen die buiten het Brussels Gewest wordt gegenereerd maar die door consumptie op ons grondgebied aanwezig zijn. Om een voorbeeld te geven: als een wasmachine in China is geproduceerd maar in Brussel wordt verkocht, dan moet men rekening houden met de totale CO₂-afdruk (bouw, montage, transport ...) en niet alleen met de CO₂ die werd uitgestoten op het Brussels grondgebied voor de verkoop van het toestel of voor het water en de elektriciteit die nodig zijn om het toestel te laten draaien. Dit is heel belangrijk, want de indirecte uitstoot ligt vijf keer hoger dan de directe uitstoot. Er is dus geen sprake van om het stof onder het tapijt te vegen door te doen alsof dat ons niet aanbelangt omdat de vervuiling buiten het Gewest plaatsvond.

De Brusselse maatregelen in het kader van het plan worden door de regering gevolgd. In de klimaatordonnantie zullen we het klimaatbeleid vastleggen dat essentieel is om onze doelstellingen te bereiken.

We zijn ook volop bezig met de goedkeuring van een veerkrachtstrategie voor het Gewest, want de klimaatopwarming is al merkbaar en we moeten onze grondgebieden en levensstijl aanpassen aan de gevolgen daarvan (hittegolven, overstromingen, ...). Deze strategie wordt eveneens uitgewerkt in overleg met de lokale besturen, de burgers en alle betrokken partijen. Daarom heb ik een opiniepeiling opgestart bij de bevolking om ieders mening te weten over hoe Brussel er in de toekomst zou moeten uitzien, met als doel de snelle, positieve impact van de crisis op ons ecosysteem te objectiveren. We willen bij de burgers namelijk peilen naar twee punten: enerzijds hun vaststellingen omtrent de crisisperiode en anderzijds de bepaling van een minder dwingend traject om tot een paradigmaverschuiving te komen met betrekking tot de levensomstandigheden en het milieu. De eerste fase is nu volop aan de gang. Alle nodige informatie is terug te vinden op de website letsprepare.monopinion.brussels.

In de gewestelijke beleidsverklaring staat dat de klimaatactie transversaal moet zijn en op alle gebieden gevolgd moet worden. Een van de factoren voor het welslagen van deze legislatuur is dan ook de uitrol van klimaatacties door de hele regering en alle actoren. We stellen ons een termijn van dertig jaar om deze enorme uitdaging in te lossen, Brussel grondig te vernieuwen en onze hoofdstad een voortrekkersrol te geven in het kader van deze broodnodige veranderingen.

ENKELE VRAGEN OVER DE PARTICIPATIEDEMOCRATIE:

Als Brussels minister bent u onder meer belast met participatieve democratie. Burgerparticipatie wordt een van de criteria van de projectoproep Klimaatactie. Wat is het belang en het bereik ervan?

De ingediende projecten worden beoordeeld door een jury. Het criterium van de participatie zal zeker doorslaggevend zijn in de evaluatiecriteria. Er wordt ook rekening gehouden met de kwaliteit van de participatie, want het is belangrijk om zoveel mogelijk burgers te betrekken bij de uitvoering van de acties, alsook alle stakeholders.

We willen geen participatie in de vorm van een openbaar onderzoek, maar wel écht overleg en een collectieve opbouw van de projecten. Het onderdeel 'participatie' moet ook beschouwd worden als een valorisatie van de burgerinitiatieven, met bijvoorbeeld de bijdrage van de burgerprojecten die gefinancierd en gesteund werden met de projectoproep 'Vooruit met de wijk'. Het doel van dit project is om ondersteuning en informatie te geven aan burgers die zich willen inzetten voor collectieve projecten ten voordele van het milieu en de duurzame ontwikkeling in hun wijk. De overheid steunt dus initiatieven die het sociale weefsel, de gezelligheid en het welzijn bevorderen. Daaronder vallen de bescherming van de biodiversiteit, duurzame voeding, maar ook afval-, water- en energiebeheer.

Uw strategische richtnota voorziet onder meer in de uitwerking van een kader ter versterking van de participatiedemocratie, de ondersteuning van burgerinitiatieven en de uitbreiding van de participatiedemocratie in het kader van publieke beleidsmaatregelen en de evaluatie ervan. Kunt u wat meer vertellen over de ontwikkeling van deze visie?

Ik ben van plan om het culturele, juridische en beleidsmatige veld voor te bereiden op de uitrol van sociaal vernieuwende burgerinitiatieven, met als duidelijk doel om de participatiecultuur te bestendigen. Het idee is om de overleg-, advies- en participatieprocessen te versterken bij de uitwerking, opvolging, uitvoering en evaluatie van het overheidsbeleid. Voor mij is de participatiedemocratie een middel om alle beleidsmaatregelen van de overheid te verbeteren. Dit kan bij de burgers aanleiding geven tot vernieuwende en – in tegenstelling tot eventuele vooroordelen – zeer efficiënte praktijken op om het even welke schaal.

Dit kader moet gebaseerd zijn op de behoeften en wensen van de betrokken partijen bij de participatie die ons tijdens eerste uitwisselingen vaak waarschuwen tegen het risico op instrumentalisering van de participatie. De participatiedemocratie is geen gadget om maatregelen waarvan de inwoners niets moeten weten er makkelijker door te krijgen. Cynisme is de beste manier om participatie af te stompen. Deze partijen verwachten van de overheid een ondersteunend kader dat de initiatieven bevordert zonder ze te institutionaliseren. En dat willen we ze geven.

Een voorwaarde voor succes van de participatiedemocratie is zonder enige twijfel dat er binnen de gemeentebesturen een participatieve reflex moet worden gestimuleerd opdat de instellingen participatie zo vaak mogelijk in hun praktijken zouden opnemen.

a. Welke rol zouden de gemeenten moeten aannemen op het vlak van participatieve democratie?

De gemeenten vervullen uiteraard een cruciale rol, aangezien zij het dichtst bij de leefomgeving van de burgers staan. Ze hebben het meest inzicht in de dagelijkse realiteit van de inwoners. Ik zou willen zeggen dat hoe dichter het oor zich bevindt, hoe beter het hoort. Daarom moeten Gewest en gemeenten samen actie ondernemen. We hebben de gemeenten nodig als tussenpersonen, gesprekspartners en actoren van de participatiedemocratie.

Neem bijvoorbeeld de verhuizing van het opvangcentrum Porte d'Ulysse. We weten dat zo'n dossier angst, afwijzing en waanvoorstellingen met zich mee kan brengen. De verleiding van NIMBY (Not In My Back Yard, nvdr) is erg groot. Dus hebben we samen met de gemeente een ontmoeting met de buurtbewoners georganiseerd. Tijdens de vruchtbare maar soms ook hoogoplopende gesprekken hebben we hen kunnen informeren, geruistellen en op één lijn kunnen brengen. We hebben geluisterd naar bepaalde opmerkingen en vaststellingen van de bewoners en we hebben aanpassingen doorgevoerd.

Voor de lokale klimaatplannen waarover we het net hadden, volgen we niet meer het klassieke patroon van subsidiëring en controle. Het is niet meer zo dat wie betaalt ook alles beslist. De inwoners beslissen nu samen met wie betaalt. Aan de hand van zo'n regeling streven we de doelstellingen van een gezamenlijk overheidsbeleid na.

Ik ben overigens blij te zien dat de gemeenten al meer en meer in die richting werken. We hebben op dit vlak trouwens voorbeeldige, bijzonder daadkrachtige en innoverende gemeenten. Ik denk aan de burgergroeperingen in Etterbeek, buurtbewoners die het traject van een tram uitstippelen, de vele initiatieven die zowat overal worden ondernomen. Ik merk trouwens dat het een groot voordeel is om een schepen van Participatie te hebben.

Ook bij de meer gewestelijke bevoegdheden zijn er mooie kansen tot participatie. Ik denk

bijvoorbeeld aan de zones zonder langdurige werkloosheid, die tijdens deze legislatuur ingevoerd moeten worden. Ik kan niet wachten om een hele wijk – inwoners, handelaars en besturen – in actie te zien komen om lokale werkgelegenheid te scheppen en aan onvervulde behoeften te voldoen. Zo'n regeling gaat het Gewest introduceren en valt onder haar bevoegdheid Werkgelegenheid, maar het welslagen hangt vooral af van de betrokkenheid van de gemeente, en een groot deel van het grondgebied en van de inwoners van de gemeente zal er baat bij hebben.

En natuurlijk zijn er ook nog de initiatieven die buiten de publieke actoren om ontstaan. De rol van de gemeenten hierbij is om deze vrijwillige bewegingen te faciliteren. Soms heeft dat geen impact op het budget, maar de burgers hebben wel advies en aanmoediging nodig, en een plaats om samen te komen in een ruimte die niet door de gemeente wordt gebruikt ... Door de huidige gezondheids crisis zijn er veel solidariteitsinitiatieven opgestart. Het is nu aan ons om deze initiatieven te bestendigen, want voor mij zijn dit geen burgers die de tekortkomingen van de overheid willen wegwerken maar partners van de publieke actoren die zich willen betrekken bij het stadsleven.

b. Welke soorten instrumenten zouden de gemeenten moeten ontwikkelen om hun participatiebeleid te versterken?

Niet alle gemeenten kunnen zich een dienst voor participatie veroorloven, ook al zijn er wel steeds meer schepenen van Participatie, waar ik heel blij mee ben. Het is dus nuttig om hun diensten te sensibiliseren door de ambtenaren van de verschillende gemeenten samen te laten komen om ervaringen uit te wisselen. En in dat kader heeft Brulocalis uiteraard een stimulerende en coördinerende rol te vervullen, door bijvoorbeeld opleidingen te geven aan diegenen die zich hiervoor willen inzetten.

Als er geen specifiek budget voorhanden is, is het vaak beter om momenten van uitwisseling te organiseren met burgers dan te investeren in een duur digitaal overleginstrument dat snel verouderd riskeert te zijn en waarvoor bijzondere competenties nodig zijn om het te onderhouden en de resultaten te analyseren. Er bestaan ook gratis tools. Ik denk aan opensourcesoftware maar ook aan onze federale collega's van de FOD BOSA die begeleiding bieden bij de oprichting van een samenwerkingsplatform. De gemeente Watermaal-Bosvoorde bijvoorbeeld maakte deze slimme keuze.

Naast technische en begeleidingsinstrumenten wordt steeds vaker geopteerd voor collectieve, gedeelde systemen, die door de gemeenten kunnen worden overgenomen en verder ontwikkeld nadat ze opgezet en ingewerkt zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan de energiegemeenschappen die ik als minister van Energie promoot. Deze creatieve en innoverende projecten brengen de producenten en consumenten van een wijk bij elkaar die interesse hebben voor het initiatief. Samen overleggen zij over de verdeling van de geproduceerde energie in hun wijk. Het verbruik wordt dan gedeeld. Een Brussels gezin, van wie het dak in de schaduw ligt of dat de middelen niet heeft voor zonnepanelen, kan op die manier toch gebruikmaken van elektriciteit uit zonne-energie, wat ecologisch en financieel voordeliger is. Het verbetert het buurtleven, brengt mensen bij elkaar en vergroot de solidariteit.

c. Welke concrete steun zou het Gewest de gemeenten kunnen bieden om de lokale dynamieken en strategieën op het vlak van participatiedemocratie te ondersteunen?

Ik merk soms een zekere terughoudendheid om participatieacties op te zetten uit gebrek aan instrumenten en beschikbaar personeel. Het Gewest kan hierbij helpen. Ze kan de gemeenten begeleiden en hun werk vergemakkelijken. Bijvoorbeeld door ze te helpen met de beschrijving van de opdracht als aanspreekpunt, door de gemeenten en burgers een toolbox aan te reiken waarvan ze vrij gebruik kunnen maken, of door een raamovereenkomst ter beschikking te stellen voor activering en begeleiding.

Uiteraard mogen we niet vergeten dat participatieve democratie een nieuwe bevoegdheid is. Het vraagt tijd om dit tot stand te brengen, want er is geen bestuurslichaam of specifiek budget. Maar de wil is er om er te geraken, want we hebben hard gewerkt om de participatiedemocratie in het leven te roepen. Ik ga me dan ook blijven inzetten om er een succes van te maken.

d. Welke soorten van samenwerking met de gemeenten worden momenteel overwogen? Voor welke materies of welk type projecten?

Naast algemene ondersteuning zijn er enkele markante ervaringen. Good Move is daar één van. Dit gewestelijk mobiliteitsplan werd op participatieve en dynamische wijze uitgewerkt, zowel met de burgers als met de publieke en private mobiliteitsactoren. En dit proces sijpelt door in de gemeenten, aangezien zij het

mechanisme beheersen om het op schaal van hun gemeente om te zetten. Neem bijvoorbeeld de tram van Neder-Over-Heembeek, of het systeem van de schoolstraten die zowat overal beginnen op te duiken. Het Gewest heeft op dit vlak een voorbeeldrol vervuld, en dat mag ik gerust zeggen want ik heb dat proces niet in goede banen geleid. Het Gewest heeft namelijk de gemeenten gestimuleerd en sleutels aangereikt om hun inspanningen voort te zetten.

Maar we moeten ook de 'klassieke' terreinen van ruimtelijke ordening en mobiliteit verlaten. Ik haal in dit kader nogmaals het project 'Vooruit met de wijk' van Leefmilieu Brussel aan, dat dicht bij mijn bevoegdheden aansluit. Dit project ligt me nauw aan het hart omdat het meestal plaatsvindt op wijkniveau, in het hart van een gemeente. Zodra het project gelanceerd en gesubsidieerd is, kan de gemeente perfect de fakkel overnemen om het te bestendigen. Waarom niet tenslotte?

Wat zo fantastisch is aan de participatiedemocratie, is dat alle materies zich ervoor lenen. Maar daarvoor is het noodzakelijk dat er al in de ontwerpfase van de projecten een reflex gemaakt wordt.

Tot slot spreekt u ervan om de structuren, mechanismen en instrumenten die typerend zijn voor de participatieve processen in Brussel in kaart te brengen. Staat dit interessante project nog altijd op de agenda?

Ja, het staat zeker nog op de agenda ook al hebben we nog niets concreet opgestart. Wel hebben we al met de gewestelijke besturen de locatie en de opdrachten van de toekomstige dienst voor participatie besproken en de regering moet het nog goedkeuren. Dit vraagt allemaal tijd, maar ik vind het belangrijk dat dit project niet uitgevoerd wordt door een of ander kabinet. Zo'n nieuw project moet in goede banen worden geleid door gewestambtenaren als we willen dat het lang meegaat en dat de gemeentambtenaren er gebruik van maken.

Participatie is bijna een wetenschap. Daar begin je niet zomaar aan. Het is niet onze bedoeling om komaf te maken met het verleden. We zijn omringd door experts, die tot wel twintig jaar ervaring hebben. Het zou geen enkele zin hebben om van nul af aan te herbeginnen. Integendeel, we moeten de vele lokale ervaringen in Brussel benutten en er samen op voortbouwen. Het is voor ons geen optie om op gewestniveau de basis voor participatie te leggen zonder ons door de wegbereiders te laten inspireren.

ELEKTRONISCH ... DUS OOK ECOLOGISCH!

Ons engagement voor duurzame ontwikkeling indachtig maar ook om papierverspilling tegen te gaan, verspreiden wij de Monitor van de Duurzame Ontwikkeling per e-mail.

Neem een abonnement!

Hebt u de Monitor van de Duurzame Ontwikkeling niet persoonlijk ontvangen?
Wenst u de volgende nummers te ontvangen?

Geen probleem!

Neem een abonnement via de website van de Vereniging.

U kan het formulier invullen op

www.brulocalis.brussels > Publicaties > Monitor van de Duurzame Ontwikkeling.

Download via onze website!

U kan de Monitor van de Duurzame Ontwikkeling tevens gratis downloaden op
brulocalis.brussels > Publicaties > Monitor van de Duurzame Ontwikkeling.

Geen e-mailadres?

U hebt geen rechtstreekse toegang tot internet en wil de Monitor van de Duurzame Ontwikkeling toch ontvangen? Bel ons en we zullen samen een oplossing zoeken.

Contact:

Dienst Duurzame Stad

BRULOCALIS - Vereniging Stad en Gemeenten van Brussel (VSGB)

Aarlenstraat 53 bus 4 - 1040 Brussel

Tel: 02/238 51 62 - Fax: 02/280 60 90

E-mail: philippe.mertens@brulocalis.brussels